

ȘCOALA „CORNETTI”

LAURENȚIU RADU

Școala „Cornetti” a fost prima instituție de învățământ muzical craiovean, inaugurată în toamna anului 1911 prin punerea în valoare a generoasei donații făcute de familia Elefterie și Elena Cornetti. Aproape un veac de activitate didactică! Un timp dinamic cu ridicări și căderi, cu victorii și îngenuncheri, cu perioade de tristețe și de bucurie, cu neîmpliniri și momente de triumf...

Școala de muzică „Elena și Elefterie Cornetti” din Craiova a demonstrat permanența unei misiuni educative în artă și de continuu apostolat cultural. Autorități, profesori, oameni de cultură, elevi și absolvenți au înfruntat orizonturile timpurilor trecute și, cu conștiința sacrificiului de sine, au reușit să impună existența acestui altar de artă și demnitate românească. O orchestrație continuă de mărturii scrise, atestând o realitate complexă, generează întrebări ale căror răspunsuri pot fi date de cei care citesc, simt și trăiesc prezentul orizonturilor de așteptare ale vremurilor trecute.

La începutul secolului al XX-lea, Craiova era al treilea oraș ca mărime din România, după București și Iași (în acea perioadă Transilvania nu fusese reunită vechiului Regat). A fost o perioadă de apogeu și de mare efervescență culturală, cu instituții de prestigiu, precum: Fundația „Alexandru și Aristia Aman” (pinacotecă, muzeu și bibliotecă publică), Muzeul Regional de Antichități și Etnografie, Școala „Mihai Trișcu”, societățile culturale „Filarmonica”, „Traian Demetrescu”, „Prietenii Științei” și Universitatea Liberă „Mihai Eminescu”.

Jean Bobescu, venit în Craiova în 1911 de la Iași, povestește: „Craiova, în comparație cu Iașul, era pe atunci un oraș mult mai dinamic. Era chiar supranumit «Orașul negustorilor», al milionarilor. Din primul moment m-au frapat numeroasele firme cu nume sunătoare: Frații Fortunescu, Cacaliceanu, Scindăreanu, colț cu Ghizdăvescu etc. Vara se deschideau multe grădini-restaurant, unde cântau țarașuri și orchestre destul de bine puse la punct. Existau orchestre, mici formații de muzică populară românească chiar și la cafenele. M-a impresionat în mod plăcut muzica oltenească, vioaie, puternic colorată. Mă plimbam seara pe bulevardele orașului și eram mirat că pulsația vieții începea la Craiova – spre deosebire de Iași unde înceta devreme – abia de la ora nouă seara în sus. Era multă lume, străzile aveau viață...”¹.

¹ Augustin Radu, Cristinela Corina Roșianu, *Anuar Școala „Cornetti” 1915-1935*, ediția a II-a, Craiova, Editura Sim Art, 2009, p. 8.

Într-o astfel de urbe agitată și-a început existența o școală care avea să dureze până în zilele noastre, dovedind că acea Craiovă de început de secol a știut a răspunde provocării lansate de dincolo de viață de soții Cornetti.

Familia Cornetti era de mult stabilită pe pământ românesc, dovadă stând o carte de hotărnicie a moșiei Cornetu, datând din 1729. Despre această moșie avem informații datorate unei jalbe pe care Crăciun Ioanovici, tatăl lui Elefterie, a făcut-o în anul 1840 către Judecătoria județului Dolj, prin care cerea delimitarea hotarelor. „(...) Elefterie K. Cornetti (...) ținea pe Elena Zissu, fiica lui Marcu Zissu Olaru, așa numit după moșia lui, Olarii din Romanți, întocmai cum Elefterie Krăciun și-a zis Cornetti după Cornetul din Dolj, moșia lui de zestre. Pe soții Cornetti îi vedeau zilnic cei ce ședeau în strada Kogălniceanu, unde locuiau în casele în care se află astăzi Conservatorul ce le poartă numele, căci zilnic eșeau la braț de făceau mișcare pe jos, lucru nu tocmai obicinuit pe vremea aceea. El, bărbat chipeș, purta favoriți mari, bine îngrijiți; ea, mititică, urâțică, cocoșețică, dar foarte deșteaptă. În casa lor, de o curățenie exagerată, primeau toată Craiova. Grija ce o aveau să nu le strice cineva o mobilă cât de mică, da prilej mai tuturor să-i critice. Nu e mai puțin adevărat că la Cornettina era un salon, un adevărat focar de cultură și civilizație. În fiecare an soții Cornetti își petreceau câteva luni la Paris, unde Cornettina fusese în pension și unde avea prieteni: pe Mlle Ried, cea care adunase și tipărise într-o elegantă ediție toate scrierile lui Barbey d'Aureville, pe Tafanel Directorul Conservatorului din Paris, pe pictorul Dourangel etc. (...) Cornettina și soțul ei aveau și prieteni. În salonul lor găseai pe Costică Bengescu, pe Văllimărescu și pe mai toți cei ce trăiseră în Franța și cărora le plăcea să guste chiar în Craiova fructe ce păstrau încă mirosul civilizației apusene (...)”².

Anul nașterii lui Elefterie Cornetti este 1831, așa cum aflăm dintr-un document emis, la 17 ianuarie 1909, de Oficiul Stării Civile Craiova: *Din actul de căsătorie al Dlui Elefterie Cornetti cu Elena M. Zissu reesă că Dl. Elefterie Cornetti este născut în orașul Craiova la anul 1831 din părinți Crăciunu Ion și mama Ecaterina, deci d-nu Elefterie Cornetti are 78 ani*”³.

Elefterie Cornetti s-a implicat mereu în viața urbei în care trăia și chiar în viața politică a țării. A trăit vremurile unor mari și rapide schimbări: Unirea din 1859 urmată de reformele lui Cuza, venirea lui Carol I, obținerea Independenței, organizarea unui sistem politic constituțional, dublat de apariția partidelor politice, ca să amintim doar unele coordonate ale acelei perioade numite pe bună dreptate *la belle époque*. Elefterie Cornetti a fost, pe rând: casier al Consiliului Municipal Craiova (până în 1861), consilier municipal (1859) pronunțându-se pentru modernizarea orașului, comandant de companie în garda cetățenească a urbei Craiova, prefect de Mehedinți (1877-1879), primul director

² Marius Theodorian-Carada, *Câteva craiovence din secolul al XIX-lea*, în „Arhivele Olteniei”, nr. 92-94/1937, p. 284-290.

³ Augustin Radu, Cristinela Corina Roșianu, *op. cit.*, p. 8.

al Băncii Naționale, filiala Craiova (din 1887) și senator liberal pe viață. Primul Consiliu Județean Dolj s-a constituit în urma alegerilor de la 26 iulie 1864. În lista celor *148 de alegători direcți de oraș* a fost nominalizat și Elefterie Cornetti (31 ani, 10.000 de galbeni), alături de: Stație Stoenescu (43 de ani, 9.800 de galbeni), Theodor Theodorini (38 de ani, 9.600 de galbeni), Marin Chitu (38 de ani, 8.000 de galbeni), N. Șt. Cellareanu (38 de ani, 7.500 de galbeni), Constantin Vrăbiescu (46 de ani, 6.500 de galbeni) ș.a. Consiliul Județean Dolj, denumit o perioadă și Consiliu General, își desfășura activitatea într-o sesiune de toamnă și în sesiuni extraordinare. Între sesiuni, ca autoritate administrativă, a fost creat un Comitet Permanent. Elefterie Cornetti a fost menționat ca făcând parte dintre membrii Consiliului Județean Dolj la 24 septembrie 1866 și la 28 mai 1868, iar din 1 martie 1870 ca *membriu activ* al Comitetului Permanent⁴.

Elena Cornetti, precum toate doamnele din înalta societate a acelei vremi, s-a ocupat cu organizarea de serate muzicale și cu actele de caritate. A donat, în 1870, bani pentru construirea capelei și terminarea azilului „Elena Doamna” și a activat ca voluntară în spitalele cu răniții din Războiul de Independență. În numeroasele călătorii și vremelnice statorniciri prin orașe europene, soții Cornetti l-au cunoscut pe Charles Camille Saint-Saens, compozitor, pianist, dirijor și energic luptător pentru încurajarea formării și consolidării școlii muzicale franceze. În această amicitie de durată a apărut ideea înființării școlii de muzică vocală și instrumentală la Craiova. Elena Cornetti a murit în 1907, iar Elefterie Cornetti a murit la Viena, la 13 septembrie 1910. Legatele testamentare au prevăzut trecerea averii în patrimonial Primăriei Craiova, în vederea înființării unei școli de muzică vocală și instrumentală, care va purta numele: **Fundația Elefterie Kr. Cornetti și Elena Eleft. Cornetti, născută Zissy**.

Înființarea școlii și respectarea legatului testamentar al familiei Cornetti n-a fost, de la bun început, un lucru ușor. Rude ale familiei propuneau Primăriei suma de 500.000 de lei pentru a se renunța la avere în favoarea lor. În această situație meritele primarului Craiovei, Iancu Pessacov, au fost incontestabile. El nu numai că a refuzat acest târg, dar s-a ocupat personal de vânzarea bunurilor familiei Cornetti pentru ca viitoarea școală de muzică să beneficieze de fonduri cât mai generoase. Ținând cont de faptul că rudele ofereau o „filodormă” de 500.000 de lei, se poate estima că averea lăsată de soții Cornetti era de ordinul milioanei de lei. Pentru a ne face o idee asupra însemnătății acestei cifre, să amintim doar că, la vremea aceea, kilogramul de pâine neagră costa 20 de bani, cel de pâine albă 30 de bani și o jimblă 35 de bani, iar Teatrul „Teodorini” fusese cumpărat, în 1906, de către Primărie contra sumei de 135.000 de lei. Prefectul de Dolj, I. Șt. Mitrescu, a cumpărat în anul 1907, de la Ion Plessia, contra sumei de 226.379 de lei, terenul și casele pe care s-a construit Palatul

⁴ Arhivele Naționale Dolj, Prefectura Dolj, dosar 126/1866, dosar 284/1868 și dosar 1/1870.

Administrativ în anii 1907-1910. Clădirea acoperea o suprafață de 2.600 de mp, iar diferența până la 8.602 mp devenea „Piața Unirii” și o grădină publică.

Evaluarea și inventarierea averii Cornetti a început în toamna anului 1910, iar la 2 decembrie Primăria Craiova era deja în posesia planurilor moșiilor Cornetu și Cioroiu, fosta proprietate a lui Elefterie Cornetti, și a moșiei Olari (Vâlsănești), fosta proprietate a Elenei Cornetti. *„Astfel pe toiul căldurilor din iunie și iulie, D. Primar Pessacov a asistat zile întregi la licitații, desfășurând o adevărată și grea muncă în a explica ce calitate aveau obiectele (...) (...) Dar meritul d-lui I. Șt. Pessacov este mai mare, pentru că a dotat școala cu un mobilier modern, cum nu are nici o altă școală similară din țară. D-nu primar Pessacov a avut un demn colaborator în primul-ajutor de primar, d. Mircea Constantineanu, ambii cheltuindu-și în această direcție un timp foarte prețios, interesându-se până în cele mai mici detaliuri, pentru ca instalarea școlii să se facă în cele mai bune condițiuni și în marginile celei mai înțelepte economii. Ceea ce, însă, e o adevărată lovitură de maestru, e descoperirea enormei sume de 230.000 lei făcută de d. primar Pessacov și despre care la luarea averii defuncțiilor Cornetti în primire, nu se știa nimic. Cu chipul acesta venitul școlii „Cornetti” e în perspectivă să se mărească simțitor și astfel să aibă puțință să dea o mai mare dezvoltare învățământului ei. Cele înșirate mai sus nu pot decât să facă cinste, primarului orașului nostru, pentru solicitudinea ce acordă unei instituții de prea mare folos Craiovei”⁵.*

Edilii Craiovei, primar și viceprimar, au îndeplinit întocmai prevederile legatului testamentar al familiei Cornetti și au înființat Școala de muzică „Elefterie și Elena Cornetti”. Au ascultat și „muzica vremii”, cerând Ministerului Instrucțiunii Publice să aprobe echivalența claselor Școlii „Cornetti” cu cele ale conservatoarelor din București și Iași. Răspunsul ministerului a prevăzut două condițiuni, care, în mare parte au fost respectate pe parcursul anilor, dar nu s-a acceptat transformarea școlii în conservator, invocându-se și prevederile testamentare.

Primul Regulament școlar a fost aprobat în 1912 și conținea prevederi, specifice instruirii vocaționale, care se alăturau celor preluate din legea învățământului secundar și superior. Învățământul a fost declarat ca fiind gratuit, singurele taxe percepându-se la eliberarea *certificatelor de promoțiune* sau a diplomelor de absolvire. Se mai prevedea o taxă pentru examenul de promovare de la finele anului școlar, taxă care se depunea la Casa Școalelor pentru plata membrilor *comisiunii de examinare*. A existat o severitate deosebită în notarea elevilor din primii ani de studiu, ceea ce a obligat elevii promovați la o deosebită sârguință. Notele maxime, acordate cu larghețe în ultimii ani de studiu, au reprezentat o certitudine a performanțelor artistice dobândite în școală.

Paul Ciuntu, delegat al Ministerului Instrucțiunii Publice, în calitatea sa de președinte al comisiei de examinare a elevilor, după primul an de școală,

⁵ „Presa”, 5 Noiembrie 1911, p. 3.

scris: „*Domnule Ministru – e un început fericit aici la Craiova, ținând mai ales seama că rezultatele ce-am constatat au fost dobândite în timp de 7 luni, numai de când s-au început cursurile în acest nou Conservator. Toată lauda acestui neașteptat rezultat se cuvine îndrumătorului acestei noi instituții muzicale, domnului Gabrielescu. Valorosul artist are la îndemână un suflet entuziast – o fire bogată artistică – și multă energie de muncă, însușiri grație cărora Conservatorul din Craiova va da pe terenul musical rezultate de o mare însemnătate pentru țara noastră. Vă rog dar respectos, Domnule Ministru, să acordați prețiosul Dv. sprijin nobilei instituții din Craiova menită să formeze gustul musical în Oltenia, îndrumându-i spre adevăratul ideal muzical*”⁶.

Anul școlar corespundea structurii din învățământul secundar și a existat un orar distinct pentru iarnă și vară. În același timp, se prevedeau cursuri serale pentru elevii liceelor craiovene, s-a format o orchestră simfonică proprie și un cvartet de coarde pentru susținerea unor manifestări complexe. Școlii „Cornetti” i-au fost adresate prețuiri mai mult decât măgulitoare, iar în Cartea de onoare au semnat: George Enescu, Eduard Caudella, C. Șt. Dumitrescu, Gh. Enacovici, N. Șt. C. Rabega, Constantin Dimitrescu, I. Fotino, Ana Rozsa-Vasiliu, Caterina Boratto, Frantisek Dřdla, Tito Schipa, Wislocki Stanislaw ș.a.

Marele muzician George Enescu a vizitat în mai multe rânduri școala ai cărei elevi și profesori, alături de excelenții profesori ai Orchestrei Ministerului Instrucțiunii Publice, au fost fericiții interpreți ai unor compoziții enesciene. În martie 1913, când urma să se execute „Poema Română”, așa cum rezultă din arhiva Școlii „Cornetti”, Enescu își motiva absența printr-o scrisoare: „*Prea stimată domnule director, Amabila dumneavoastră scrisoare am primit-o aici [Paris, n.n.] și mi-a făcut o deosebită plăcere. Se înțelege de la sine că nu mai este vorba de permisiune ci de recunoștință când este vorba de D-voastră. O să fie o mare cinste pentru mine faptul că îmi veți executa opera și nu regret decât un lucru, și acesta îl regret din suflet: este că n-am să pot asista la această execuțiune care sunt sigur că va fi mai mult ca excelentă. Vă rog deci, Domnule Director să primiți înc-o dată mulțumirile mele cele mai vii precum și asigurarea foarte înaltei mele considerațiuni*”.

Consiliul profesoral a făcut la timp demersuri pentru acordarea de burse și scutiri de taxe (la examenele de sfârșit de an) pentru elevii cu *mai reduse mijloace de trai*, precum și pentru copiii profesorilor.

În anul 1935, Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor a emis un Regulament pentru Învățământul Particular al Muzicii și Dicțiunii, care prevedea că școlile se numesc: *Conservatoare particulare de muzică și dicțiune și au două grade de învățământ (elementar și secundar)*.

Acest regulament al anului 1935 a generat unele contradicții și discuții, mai ales în presă, pentru că Școala „Cornetti” nu era o instituție particulară, fiind „*subt directa administrare și control a Primăriei Craiova – o instituție oficială,*

⁶ Augustin Radu, Cristinela Corina Roșianu, *op. cit.*, p. 9.

care mai are alte școli recunoscute de stat sub conducerea și administrația ei, – în plus că Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor exercită el însuși un control asupra Conservatorului „Cornetti” prin faptul că percepe taxe, impune regulamente și cere respectarea lor, trimite comisiuni de examen și cercetează mersul școlii prin inspectorii respectivi; Într-un cuvânt acest conservator are aceleași datorii ca și școlile publice. Se cuvine prin urmare ca și drepturile să-i fie aceleași”.

Concis și permisiv, în limitele celor 27 de articole, regulamentul a dovedit valențele liberalizării activităților de promovare și educare a aptitudinilor, a trezit interesul pentru manifestările artistice, muzicale și teatrale (menționăm că primul regulament avea 202 articole!). S-a înțeles repede sintagma *conservator particular* (așezământ școlar special în subordinea autorităților locale, care funcționează alături de instituțiile similare ale statului, fiind autorizate de Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și artelor) și școala s-a numit pe rând: conservator particular de muzică și dicțiune, conservator comunal de muzică și dicțiune (n.n.: Craiova era *o comună urbană*), conservator municipal, conservator de muzică și artă dramatică sau – mai simplu, pe scurt – „Conservatorul Cornetti”. „*Cornetti*” – Școală sau Conservator – a trecut examenul maturității permanente, maturitate generată de evenimentele majore din prima parte a secolului al XX-lea.

Istoria unei școli nu poate fi separată de istoria unei populații sau a unei țări. Nu au existat imixțiuni politice până în anii 1945-1947 și instituția școlară a primit sprijinul autorităților centrale, județene și locale. Amintim inițiativa Consiliului Județean Dolj de a subvenționa, din bugetul pe anul 1926, „pentru scopuri culturale”: Societatea Prietenii Științei, Școala „Cornetti”, Teatrul Național, Societatea Ortodoxă a Femeilor Române, Liga Națională a Femeilor Române și corul bisericii Sfântul Ilie din Craiova⁷.

THE CORNETTI ART SCHOOL

(Abstract)

The Cornetti Art School was the first music school in Craiova, opened in 1911, after a generous donation made by the Elefterie and Elena Cornetti. The prestigious institution represents a continuous source of art, culture and education, which highlights Romanian dignity and the struggle for greater achievements.

Various documents and writings point out the involvement of the Cornetti family in the public life of Craiova. The Cornetti family will has outlined and defined the legal standing and the internal regulations of the future school of artistic training.

The local authorities, mayors and deputy-mayors alike, have fulfilled the Cornetti will requirements by setting up the Elefterie and Elena Cornetti Music School. In tune with the music, the Ministry of Public Education of that period has decided that

⁷ Arhivele Naționale Dolj, Prefectura Dolj, Serv. Ad-tiv, dosar 222/1926, f. 1-19.

the courses held there were equivalent to those held at the Conservatories in Bucharest and Iași.

The transformation of the art school into a Conservatory could not take place, due to the legal clauses of the Cornetti will. However, in 1935, after a change in the regulations, the school became “The Cornetti Conservatory”.

The “Honour Book” of the Cornetti Art School holds the names of many famous people of the age, standing out among them that of the great Romanian composer George Enescu, who had visited the school on several occasions, and had the pleasure of hearing some of his works in the interpretation of the proud music teachers and students of this school.

Key words: Cornetti Art School Craiova, urban, institutions.